

หลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย : การขีดเส้น

คณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทย

อนุมัติ

ในการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ วันศุกร์ที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

(นางชนัญญา ชัยสุวรรณ)

นายกสภาการแพทย์แผนไทย

หลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย : การขีดเส้น

๑. ชื่อหลักสูตร

(ภาษาไทย) หลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย : การขีดเส้น
(ภาษาอังกฤษ) Thai traditional medical procedures programe (Khid sen)

๒. ชื่อประกาศนียบัตร หลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย : การขีดเส้น

ป.หพท : การขีดเส้น

๓. หน่วยงานที่รับผิดชอบ สภาการแพทย์แผนไทย

๔. หลักการและเหตุผล

ด้วย สภาการแพทย์แผนไทย ได้เล็งเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้านไทย ซึ่งการแพทย์พื้นบ้านไทยมีบทบาทในการดำรงชีวิตและสังคมของคนไทยมากขึ้น จึงมีความจำเป็นในการร่วมมือเพื่อพัฒนาหลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย : การขีดเส้น ให้ผู้ที่สนใจนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการอบรม ให้ความรู้สำหรับผู้สนใจในด้านกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้านไทย และเมื่อผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดผู้ผ่านการอบรมที่มีความรู้ความสามารถและสร้างความเชื่อมั่นที่จะเป็นผู้ให้บริการขีดเส้น ภายใต้ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้เพื่ออนุรักษ์ไว้ซึ่งการดูแล รักษาผู้ป่วยตามกรรมวิธีการแพทย์แผนไทยและลดดุลการค้าในการสั่งยาจากต่างประเทศ โดยใช้กรรมวิธีทางการแพทย์แผนไทยในการดูแลสุขภาพ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จึงได้จัดทำหลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย: การขีดเส้น เพื่อเป็นแนวทางและต้นแบบในการปฏิบัติด้านกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้านไทย เพื่อพัฒนาวิชาชีพการแพทย์แผนไทยต่อไป

หลักสูตรนี้เน้นความสำคัญในการพัฒนางานด้านบริการการแพทย์แผนไทย โดยเสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และตอบสนองความต้องการของผู้มารับบริการในระบบสุขภาพของประเทศ โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติงานในหน่วยงานสถานบริการด้านการแพทย์แผนไทยของรัฐบาลและเอกชนที่มีองค์ความรู้ ความชำนาญ มีประสบการณ์ และเชี่ยวชาญในการบำบัดรักษาด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทยเพื่อให้ผู้ฝึกปฏิบัติเกิดการเรียนรู้ มีประสบการณ์ ความชำนาญสามารถนำไปใช้ในการบำบัดรักษา ภายใต้ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ได้จริง

๕. นิยามปฏิบัติ ขีดเส้น ในที่นี้หมายรวมถึง จกเส้น ล้วงเส้น หยิกเส้น หยิม เกาะเส้น ขีดเส้น จับเส้น เชี่ยวเส้น ตามค่านิยามของประกาศ แนนท้ายหลักสูตร

/๖. วัตถุประสงค์...

๖. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

- ๖.๑ สามารถอธิบายหลักการและทฤษฎีขีดเส้นเพื่อการส่งเสริม ป้องกัน บำบัดรักษา และการฟื้นฟูสุขภาพ
- ๖.๒ มีความรู้ความเข้าใจการบำบัดและทักษะการขีดเส้น สามารถปฏิบัติขีดเส้นได้อย่างถูกต้อง
- ๖.๓ มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถอธิบายเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องกับขีดเส้น
- ๖.๔ สามารถเป็นผู้ให้บริการ ภายใต้ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย
- ๖.๕ มีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับขีดเส้น
- ๖.๖ มีคุณธรรม จริยธรรม มารยาทในการประกอบอาชีพด้านขีดเส้น

๗. สถานศึกษา

เป็นสถานที่ สถาบัน สถานพยาบาลหรือหน่วยงานที่สภาการแพทย์แผนไทยให้การรับรอง

๘. คุณสมบัติคณาจารย์ผู้ทำการสอน (ตามเอกสารแนบท้ายหลักสูตร)

- จำนวนผู้เข้าเรียน/ครั้ง --> จำนวนผู้เข้าเรียนไม่เกิน ๔๐ คน
- สัดส่วนวิทยากรต่อผู้เรียน --> ทฤษฎี ๑ : ๔๐ และปฏิบัติ ๑ : ๑๐

๙. คุณสมบัติผู้เรียน

- ๙.๑ อายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี
- ๙.๒ เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายและจิตใจไม่เป็นอุปสรรคต่อการอบรมและปฏิบัติงาน
- ๙.๓ ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการแพทย์แผนไทยหรือสาขาการแพทย์แพทยไทยประยุกต์ หรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านเวชกรรมไทย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ การแพทย์แผนไทยด้านการนวดไทย ๘๐๐ ชั่วโมง หรือเทียบเท่าที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองเป็นบุคคลที่จบหลักสูตรระดับปริญญาตรีขึ้นไปในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย และได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านเวชกรรมไทย และด้านการนวดไทย
- ๙.๔ ต้องสำเร็จการอบรมหลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ การแพทย์แผนไทยด้านการนวดไทย ๘๐๐ ชั่วโมง หรือเทียบเท่าที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองเป็นบุคคลที่จบหลักสูตรระดับปริญญาตรีขึ้นไปในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย แต่ยังไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ให้ปฏิบัติงานภายใต้ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย

๑๐. การจัดเวลาและตารางสอน

ให้เป็นไปตามสถานที่/ สถานพยาบาล/ หน่วยงานที่ขอรับรองหลักสูตรกำหนดและเป็นการจัดการเรียนการสอนต่อเนื่อง ตามลำดับ ในทฤษฎี ภาคปฏิบัติ ภาคสนาม ทั้งนี้โดยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา ๓ เดือน

๑๑. ระยะเวลาการศึกษา

ระยะเวลาการศึกษารวมทั้งสิ้น ๑๐๐ ชั่วโมง จำแนกเป็น

ภาคทฤษฎี	จำนวนไม่น้อยกว่า	๑๕	ชั่วโมง
ภาคปฏิบัติ	จำนวนไม่น้อยกว่า	๓๕	ชั่วโมง

/การฝึก...

การฝึกปฏิบัติภาคสนาม	จำนวนไม่น้อยกว่า	๕๐	ชั่วโมง
	รวม	๑๐๐ (๕๐-๘๐)	ชั่วโมง
กรณีศึกษา	จำนวน	๑	ราย
การฝึกปฏิบัติภาคสนาม	จำนวนไม่น้อยกว่า	๒๐	ราย

๑๒. ตำรา/หนังสือ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน

หนังสือการขีดเส้น วิชาขนาดภาคอีสาน ผู้เขียน กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

๑๓. อุปกรณ์และสื่อการสอน

สื่อหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ โปสเตอร์, สไลด์, วีดิทัศน์, หุ่นการศึกษา เป็นต้น

๑๔. การประเมินผลการศึกษา

๑๔.๑ ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ประเมินผลรายวิชาด้วยข้อสอบอัตนัย และ/หรือปรนัย

๑๔.๒ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ประเมินตามแบบประเมินผลการฝึกปฏิบัติ และการเขียนรายงานกรณีศึกษา

๑๕. การสำเร็จการศึกษา

๑๕.๑ จะต้องใช้เวลาเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียน

๑๕.๒ เกณฑ์การตัดสินต้องผ่านการทดสอบภาคทฤษฎีด้วยคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ และภาคปฏิบัติด้วยคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

๑๕.๓ ผ่านการฝึกปฏิบัติภาคสนาม ไม่น้อยกว่า ๑๐ ราย

๑๗. โครงสร้างหลักสูตร

๑๕.๑ หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน	๑๕(๑๐-๕)	ชั่วโมง
๑๕.๒ หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา	๓๕(๑๐-๒๕)	ชั่วโมง
๑๕.๓ หมวดการฝึกปฏิบัติภาคสนาม	๕๐(๐-๕๐)	ชั่วโมง
รวมทั้งหมด	๑๐๐(๒๐-๘๐)	ชั่วโมง

๑๘. แนวสั้งเขปรายวิชา

๑๘.๑ หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน ๑๕ (๑๐-๕) ชั่วโมง

๑) กายวิภาคศาสตร์เกี่ยวกับกระดูก เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อทั่วร่างกาย ๗ (๗-๐) ชั่วโมง
รูปร่าง ลักษณะ ที่ตั้ง หน้าที่ วิธีการทำงาน ของอวัยวะต่าง ๆ ตามระบบของร่างกายได้แก่ ระบบกระดูก ข้อต่อ และกล้ามเนื้อ ระบบประสาท ระบบไหลเวียนโลหิต ระบบทางเดินอาหาร ระบบสืบพันธุ์ การทำงานของอวัยวะในระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ตามความสัมพันธ์ในแต่ละส่วนที่สอดคล้องกับตำแหน่งของการขีดเส้น ข้อควรระวังในการขีดเส้น

/๒) กฎหมาย...

๒) กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ ๑ (๑-๐) ชั่วโมง
 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ การสร้างเสริมคุณธรรม ประวัติกฎหมาย ควบคุมวิชาชีพที่เกี่ยวกับการแพทย์ สารสำคัญของพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องและบทกำหนดลงโทษของกฎหมาย หลักจริยธรรม ศีลธรรมและกิริยามารยาทที่เกี่ยวข้องกับด้านการขีดเส้น พระราชบัญญัติยา พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร กฎกระทรวง ประกาศและระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓) ธรรมะกับสมาธิเพื่อสุขภาพและการปฏิบัติงาน (สวดมนต์, ทำสมาธิ) ๑ (๑-๕) ชั่วโมง
 การฝึกปฏิบัติธรรมด้วยการสวดมนต์และนั่งสมาธิ เพื่อการเรียนรู้ถึงวิธีการนำเข้าสู่สมาธิที่มีผลต่อสุขภาพ และการปฏิบัติงาน ฝึกปฏิบัติกายบริหารแบบไทยด้วยท่าฤๅษีดัดตน

๔) แนวคิดทฤษฎีการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน ๑ (๑-๐) ชั่วโมง
 การวิเคราะห์ธาตุสมุฏฐานการเกิดโรค กับความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาล อายุ เวลา สถานที่ อาหารและพฤติกรรม การเกิดโรค และพิธีกรรมท้องถิ่น

๑๘.๒ หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา ๓๕ (๑๐-๒๕) ชั่วโมง

๑) ประวัติและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการขีดเส้น ๑ (๑-๐) ชั่วโมง
 ประวัติความเป็นมาของขนาดแบบพื้นบ้านภาคอีสาน และความหมายของการขีดเส้น

๒) ความรู้พื้นฐานการขีดเส้น ๑๐ (๓-๗) ชั่วโมง
 หมอนวดพื้นบ้านให้คำนิยามลักษณะของแนวเส้นนวด และจุดขีดเส้นขั้นพื้นฐาน การเรียนรู้วิธีการตรวจร่างกายก่อนและหลังการขีดเส้น เพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อยทั่วไป ในท่านอนหงาย นอนตะแคง นอนคว่ำ และท่านั่ง ข้อห้ามข้อควรระวังในการขีดเส้น รวมไปถึงประโยชน์ในการขีดเส้น

๓) เทคนิคและวิธีการขีดเส้นตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ๖ (๒-๔) ชั่วโมง
 การขีดเส้นตามจุดและแนวกล้ามเนื้อจตุรพักตร์ เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อ ตามภูมิปัญญาภาคอีสาน เทคนิคการลงน้ำหนัก ทิศทางแรงกดนวดตามลำดับขั้นตอนของการขีดเส้น

๔) การขีดเส้นเพื่อการรักษาอาการของโรค และการตรวจรักษาวินิจฉัย ๑๓ (๓-๑๐) ชั่วโมง
 การฝึกปฏิบัติและการเรียนรู้วิธีการตรวจวินิจฉัยโรคของผู้รับการรักษา อาการที่ไม่ควรให้การรักษา เพื่อบรรเทาอาการเจ็บปวดบริเวณกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น และข้อต่อ

๕) การบันทึกผลการขีดเส้น และสรุปผลการรักษา ๕ (๑-๔) ชั่วโมง
 บันทึกการซักประวัติ การตรวจรักษาวินิจฉัยเบื้องต้น การให้การรักษา การให้คำแนะนำ โดยใช้ แบบบันทึกผลก่อนและหลังการขีดเส้นที่กำหนด และการทำรายงานกรณีศึกษา

๑๘.๓ หมวดการฝึกปฏิบัติภาคสนาม ๕๐ (๐-๕๐) ชั่วโมง

การฝึกปฏิบัติในสถานพยาบาลหรือหน่วยงานที่กรมสนับสนุน เห็นชอบ จำนวน ๒๐ ราย การทำรายงานหลังการฝึกปฏิบัติ ๑ ราย

โครงสร้างหลักสูตรการขีดเส้น ๑๐๐ ชั่วโมง

รายวิชา	จำนวนชั่วโมง		
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
๑. หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน			
๑.๑ กายวิภาคศาสตร์เกี่ยวกับ กระดูก เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อทั่วร่างกาย	๗	-	๗
๑.๒ กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ	๑	-	๑
๑.๓ ธรรมะกับสมาธิเพื่อสุขภาพและการปฏิบัติงาน (สวดมนต์, ทำสมาธิ)	๑	๕	๖
๑.๔ แนวคิดทฤษฎีการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน	๑	-	๑
๒. หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา			
๒.๑ ประวัติและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการขีดเส้น	๑	-	๑
๒.๒ พื้นฐานการขีดเส้น	๓	๗	๑๐
๒.๓ เทคนิคและวิธีการขีดเส้นตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย	๒	๔	๖
๒.๔ การขีดเส้นเพื่อการรักษาอาการของโรค	๓	๑๐	๑๓
๒.๕ การบันทึกผลการขีดเส้น และสรุปผลการรักษา	๑	๔	๕
๓. หมวดการภาคฝึกปฏิบัติ	-	๕๐	๕๐
รวมทั้งสิ้น	๒๐	๘๐	๑๐๐

หมายเหตุ...

๑.จัดให้มีวิชาให้คำปรึกษาสำหรับนักศึกษา ๒ ชั่วโมง เนื้อหารายวิชาประกอบไปด้วยความสำคัญ และประโยชน์การให้คำปรึกษา กระบวนการ การสำรวจ การทำความเข้าใจ สาเหตุและความต้องการ การวางแผน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ และการให้คำแนะนำ อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

๒.จัดให้มีพิธีครอบครูก่อนการฝึกอบรมเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน

๓.จัดให้มีการฝึกฤๅษีคัตตน

คุณสมบัติวิทยากรหลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย : การขีดเส้น

หมวดวิชา	จำนวนชั่วโมง		รวม	ผู้สอนภาคทฤษฎี	ผู้สอนภาคปฏิบัติ
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ		คุณวุฒิ	คุณวุฒิ
๑. หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน	๑๐	๕	๑๕		
๑.๑ กายวิภาคศาสตร์เกี่ยวกับกระดูก เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อทั่วร่างกาย	๗	-	๗	- ปรินญาแพทยศาสตรบัณฑิต	- ปรินญาแพทยศาสตรบัณฑิต
				- ปรินญาพยาบาลศาสตร์ หรือเทียบเท่า	- ปรินญาพยาบาลศาสตร์ หรือเทียบเท่า
				- ปรินญาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด)	- ปรินญาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด)
				- ปรินญาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (สาขาเกี่ยวกับสุขภาพ)	- ปรินญาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (สาขาเกี่ยวกับสุขภาพ)
				- ปรินญาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต	- ปรินญาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต
				- ปรินญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต	- ปรินญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต
				- ปรินญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต	- ปรินญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต
- หมอพื้นบ้านที่เชี่ยวชาญด้านการนวดขีดเส้นและผ่านการอบรมด้านกายวิภาคศาสตร์	- หมอพื้นบ้านที่เชี่ยวชาญด้านการนวดขีดเส้นและผ่านการอบรมด้านกายวิภาคศาสตร์				
๑.๒ กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ	๑	-		- ปรินญานิติศาสตร์บัณฑิต - ปรินญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต	
๑.๓ ธรรมะกับสมาธิเพื่อสุขภาพ (สวดมนต์, ทำสมาธิ)	๑	๕		ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับธรรมะและสมาธิ	ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับธรรมะและสมาธิ
๑.๔ แนวคิดทฤษฎีการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน	๑	-		- ปรินญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต(ต้องมีเอกสารหลักฐานแสดงความรู้และประสบการณ์การแพทย์พื้นบ้าน)	
				- ปรินญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต (ต้องมีเอกสารหลักฐานแสดงความรู้และประสบการณ์การแพทย์พื้นบ้าน)	
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านการนวดไทย(ต้องมีเอกสารหลักฐานแสดงความรู้และประสบการณ์การแพทย์พื้นบ้าน)	
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านเวชกรรมไทย(ต้องมีเอกสารหลักฐานแสดงความรู้และประสบการณ์การแพทย์พื้นบ้าน)	

หมวดวิชา	จำนวนชั่วโมง		รวม	ผู้สอนภาคทฤษฎี	ผู้สอนภาคปฏิบัติ
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ		คุณวุฒิ	คุณวุฒิ
๒. หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา	๑๐	๒๕	๓๕		
๒.๑ ประวัติและความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับการขีดเส้น	๑	-	๑	- ปริญญาการแพทย์แผนไทย ประยุกต์บัณฑิต ที่มีประสบการณ์ หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา การนวดขีดเส้น	
				- ปริญญาการแพทย์แผนไทย บัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการ นวดขีดเส้น	
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์ แผนไทย ด้านการนวดไทย ที่มี ประสบการณ์หรือได้รับการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น	
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผน ไทย ด้านเวชกรรมไทย ที่มี ประสบการณ์หรือได้รับการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น	
				- หมอพื้นบ้านที่เชี่ยวชาญด้านการ นวดขีดเส้น	
๒.๒ ความรู้พื้นฐานการขีดเส้น	๓	๗	๑๐	- ปริญญาการแพทย์แผนไทย ประยุกต์บัณฑิต ที่มีประสบการณ์ หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา การนวดขีดเส้น	- ปริญญาการแพทย์แผนไทย ประยุกต์บัณฑิต ที่มี ประสบการณ์หรือได้รับการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีด เส้น
				- ปริญญาการแพทย์แผนไทย บัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการ นวดขีดเส้น	- ปริญญาการแพทย์แผนไทย บัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา การนวดขีดเส้น
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์ แผนไทย ด้านการนวดไทย ที่มี ประสบการณ์หรือได้รับการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น	- ผู้ประกอบวิชาชีพ การแพทย์แผนไทย ด้านการ นวดไทย ที่มีประสบการณ์ หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิ ปัญญาการนวดขีดเส้น
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผน ไทย ด้านเวชกรรมไทย ที่มี ประสบการณ์หรือได้รับการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น	- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์ แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย ที่ มีประสบการณ์หรือได้รับการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีด เส้น
				- หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ กรมการแพทย์แผนไทยหรือสภา การแพทย์แผนไทยเห็นชอบ	- หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรง คุณ วุฒิที่กรมการแพทย์แผนไทย หรือสภาการแพทย์แผนไทย เห็นชอบ

หมวดวิชา	จำนวนชั่วโมง		รวม	ผู้สอนภาคทฤษฎี	ผู้สอนภาคปฏิบัติ
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ		คุณวุฒิ	คุณวุฒิ
๒.๕ การบันทึกผลการขีดเส้น	๑	๔	๕	- ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น	- ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น
				- ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น	- ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านการนวดไทย ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น	- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านการนวดไทย ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น	- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น
				- หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่กรมการแพทย์แผนไทยหรือสภาการแพทย์แผนไทยเห็นชอบ	- หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่กรมการแพทย์แผนไทยหรือสภาการแพทย์แผนไทยเห็นชอบ
๓. หมวดการฝึกภาคปฏิบัติ	-	๕๐	๕๐		
					- ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น
					- ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น
					- หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่กรมการแพทย์แผนไทยหรือสภาการแพทย์แผนไทยเห็นชอบ
รวมทั้งสิ้น	๒๐	๘๐	๑๐๐		

หมายเหตุ ...

เอกสารหลักฐานแสดงความรู้และประสบการณ์การแพทย์พื้นบ้าน หมายถึง

๑. คำสั่งการทำงานเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดเกี่ยวกับงานด้านการแพทย์พื้นบ้าน

๒. ผลงานด้านวิชาการหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการแพทย์พื้นบ้าน

๓. ผ่านการเรียนการสอน การอบรมทางด้านการแพทย์พื้นบ้าน

/คำนิยาม...

คำนิยามหลักสูตรหลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย : การขีดเส้น

๑. กัดเส้น เต็ก เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือ สันมือ คอศก เข่า เท้า อย่างใดอย่างหนึ่ง วางลงบนจุดหรือเส้น หรือส่วนต่างๆ ของร่างกาย แล้วใช้นิ้วหรือสันมือกดบริเวณที่จะนวด กดค้างไว้สักครู่จึงค่อยๆ ผ่อนน้ำหนัก ยกนิ้วขึ้นแล้วเลื่อนไปในตำแหน่งต่อไป เพื่อคลายกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น และกระตุ้นระบบการไหลเวียนเลือด

๒. จกเส้น ลวงเสน เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้ว ๔ นิ้ว จกเขาไตปกสะบักดานกลาง ใช้นิ้วสะกด เขี่ยเสนดานบน ไซหลังมือเขี่ยเสนดานกลางออกมา บางกรณีจกแล้วดึงเสนออกมา เพื่อให้เสนที่ถูกกดทับอยู่ฟู และคลายตัว ลดอาการชา หรือมีปัญหาเสนจมไต ปกสะบัก รักแร่ ขอเขา

หมายเหตุ จกเส้นเป็นภาษาท้องถิ่นอีสาน

๓. แกะเสน เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือกดพร้อมทั้งแกะ แคะ หรือเขี่ยเสนเอ็นที่ตึง หรือกล้ามเนื้อที่เป่งกอนอยู่ให้นิ่ม ลดขนาดของกอนและลดความตึงลง

๔. ขีดเส้น เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วหัวแม่มือกดบนเส้นด้านหนึ่ง แล้วใช้นิ้ว ๓ นิ้ว (นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง) กดรับอีกด้านหนึ่งแล้วเขี่ยตัวนิ้วหัวแม่มือขึ้นไปคนละด้านตามแนวเส้น ทำให้เส้นคลายอ่อนตัว รู้สึกสบาย และหายปวด เพื่อใช้รักษาผู้ป่วยสะบักจม อัมพฤกษ์ อัมพาต

หมายเหตุ ขีดเส้นเป็นชื่อเรียกวิธีการนวดภาคอีสาน

๕. จับเสน เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือคลำหาตำแหน่งเสนเอ็นที่มีความผิดปกติ แล้วใช้การจับเสน หรือเขี่ยเสน เพื่อรักษาอาการปวด ยอก

๖. เขี่ยเสน เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือกดเสนเอ็น ดันเขาและดันออกบริเวณ สนวนใด สนวนหนึ่งของร่างกาย ไตแก ร่องไหปลาร้า สะบัก ขอพับแขน/ขา ไตศอก หนาแขงและขอเทา เพื่อให้กล้ามเนื้อ เสนเอ็น ยืดออกเป็นปกติ

รายชื่อหมอดันแบบในการเรียนการสอน

๑. แม่จันลี   เปลียนเอก   จังหวัดสกลนคร

๒. แม่เกสร   โพนันธราช   จังหวัดมหาสารคาม

